Gazze 2016: Ülkesinde Yerinden Edilmiş İnsanlar

Gazze Şeridi 2008'den bu yana İsrail tarafından üç büyük saldırıya uğramış ve bunun sonucunda nüfusunun büyük bir kısmı ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. İsrail, Gazze Şeridi'ne yönelik saldırılarını 2014 Temmuz ve Ağustos'ta arttırmış ve bu saldırılar neticesinde ülke nüfusunun %28'ine tekabül eden yaklaşık 500.000 kişi yaşadıkları evlerden olarak yerinden edilmiş insan (*Internally displaced person/IDP*)[1] statüsüne düşmüştür. Ağustos ortasından Aralık 2015'e kadar BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin yönetiminde olan IDP Çalışma Grubu, 2014'ten bu yana süregelen savaş durumunda 16.000'den fazla ailenin evlerinden edildiğini belirterek rakamları güncellemiş ve bu güncel durumu resmeden bir anket çalışması yapmıştır. Anket, IDP'lerin şu an ki yaşam şartları ve insani yardıma olan ihtiyaçları hakkında geniş bilgi vermektedir. Yeniden yapılandırma çalışmaları sayesinde 3.000 ev tekrar inşa edilirken on binlerce kişi ise hâlâ evsiz durumda olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamlar BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin işgal altındaki Filistin topraklarında yaptığı IDP incelemesiyle elde edilmiş olup Nisan 2016'da yayımladığı *GAZA Internally Displaced Persons* raporunda yer almaktadır. Bu makalede kullanılan sayısal veriler de yukarıda adı geçen rapordan alınmıştır.

2014 Savaş Hali: Eşi Benzeri Görülmemiş Yıkım

2014 yılında Gazze Şeridi, işgal devleti İsrail'in 1967 yılından bu yana en amansız saldırılarına maruz kalmıştır. İsrail'in saldırılarında sadece 2014 yılında 2.251 Filistinli öldürülmüş, 11.000'in üzerinde Filistinli de yaralanmıştır. Eğitim ve sağlık hizmetlerine, temiz su ve gıdaya erişime ve enerji tesislerini kapsayan kamusal altyapıya, geri dönüşü uzun zaman alacak büyük zararlar verilmiştir. 2016 yılında Gazze Şeridi'nde tahmini olarak 1,3 milyon insanın insani yardıma ihtiyaç duyduğu belirtilmektedir. 11.000 civarında konut tamamen yıkılmış, 6.800 konut ise 2014 saldırıları sonucunda ciddi biçimde tahrip olmuştur. İsrail'in Aralık 2008-Ocak 2009'da düzenlediği Dökme Kurşun Operasyonu'ndaki yıkımın üç katı rakamlara ulaşılan 2014'teki saldırılarda 8.000'den fazla ev, içinde yaşanılamayacak hale gelmiştir. Anketlerin çıkış noktası olarak tahrip edilen binalarda yaşayan ailelerin evleri baz alınmıştır; yani yıkılan ve yaşanılmaz hale gelen evler üzerinden bir hesaplama yapılmıştır. Bu rakam evsiz kalan ve yerlerinden edilmiş insanların sayısını vermekten ziyade aile sayısını vermektedir. Anket sonuçlarına göre Gazze'de 88.849 kişi İsrail saldırıları sonucu evsiz kalmıştır. Bu rakamın %24'ünü kız çocukları, %26'sını erkek çocukları, %23'ünü kadınlar, %27'sini ise erkekler oluşturmaktadır.

Anketin yapıldığı sırada, yerlerinden edilmiş toplam 16.141 hane halkı bulunduğu tespit edilmiştir. Bu rakamın %28'ini mülteci olmayan yerli Filistinliler, %72'sini ise mülteciler oluşturmaktadır. 2016 yılında Gazze Şeridi'nde tahminen 1,3 milyon insan, insani yardıma muhtaç şekilde yaşamaktadır.

IDP'lerin Mevcut Barınak Durumu

2014 yılında Gazze'ye yönelik saldırılarının şiddetini arttıran İsrail, BM'nin Filistinli mültecilere yardım kuruluşu olan UNRWA binalarını ve devlet okullarını, barınakları ve yaşam bölgelerini hedef alan saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Bu saldırılar sonucunda Gazze'de yaklaşık 500.000 kişi IDP konumuna düşmüştür.

Ağustos 2014'teki ateşkesle birlikte daha önceki saldırılar sonucu IDP konumuna düşenlerin büyük çoğunluğu sığındıkları acil durum sığınağı veya misafir oldukları ailelerin yanından ayrılmıştır. Ancak buna rağmen yaklaşık 90.000 kişi hâlen daha evsiz durumdadır ve bu kişilerin anketin hazırlanma süresi boyunca defalarca yer değiştirdiği tespit edilmiştir. Bugün IDP'ler çeşitli yerlerde ikamet etmekte ve son derece kötü koşullarda yaşamaktadır. Bu kişilerin dörtte biri yıkıntı halde bulunan kendi evlerinin enkazlarında yaşamaktadır. Yine saldırılar sonucu evinden olup yaşayacak bir sığınak bulamayan insanların çoğu asgari düzeyin çok altındaki yerlerde kiracı olarak kalmaktadır. Gazze yönetiminin de yeterli mali destek sağlayamaması sonucu, kalacak yer kiralamak isteyen pek çok IDP, farklı alternatif anlaşmalar yapmaktadır. Bu kişilerin çoğu ambarlarda, bitmemiş inşaatlarda veya zaten asgari standartların oldukça altında yaşayan komşu ya da akrabalarının yanında kalmaktadır. Koşulları son derece elverişsiz olan binalarda yer kiralayıp hayatta kalma mücadelesi veren bu insanların en büyük kaygısı ve çaresizliği ise hâlihazırda bulundukları yerlerden de zorla çıkarılabilecekleri düşüncesidir. Bugün saldırılar sonucu IDP durumuna düşen Gazze halkının %65.5'i kiracı olarak, %23'ü maddi yetersizlikten dolayı yıkılmış/hasar görmüş evlerde, %3'ü prefabrik evlerde, diğer %3'lük kısmı ise akraba yanlarında, %1.5'i geçici yerleşim yerlerinde ve %4'ü ise diğer şekillerde yaşamlarını sürdürmektedir.

İşgal devleti İsrail'in hukuksuz saldırıları sonucu yerlerinden edilmiş kişilerin (IDP) %62'si saldırılar öncesi Gazze'de ev sahibi olup kendi evlerinde ikamet ederken şu an kiracı konumundadır. IDP'lerin %49'u ise halen ikamet ettikleri yerlerin de kendileri için kalıcı olmayacağı ve buralardan da zorla gönderilecekleri endişesi taşımaktadır. IDP'lerin %23'ü ise saldırılar sonucu tahrip edilmiş veya tamamen yaşanmaz hale gelmiş evlerinde ikamet etmeye devam etmektedir.

İsrail saldırıları sonucu yerlerinden edilmiş insanların ikamet için yer değiştirme ve hareket etme sıklığı şu şekildedir: 2016 verilerine ve en son yapılan çalışmaya göre her IDP ortalama 2,4 kez yer değiştirmektedir. 2.689 aile/ev halkı saldırılar sonucu ikamet edecek yeni yer bulmak için bir kez yer değiştirmiştir. 3.860 aile iki kez yer değiştirmiş, 5.618 aile üç kez, 3.974 aile ise dört ya da dörtten daha fazla yer değiştirmiştir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, saldırılar sonucu evlerinden olan insanların/ailelerin ikamet edecekleri yeni yerler bulması kolay olmamaktadır. IDP ailelerin büyük çoğunluğu üç kez yer değiştirmiştir ve hâlihazırda kaldıkları yerlerden de tahliye edilme korkusu yaşamaktadır. Tahliye edilmeseler bile yeni bir saldırı ile bu yerlerden de olacakları endişesi taşımaktadırlar. Saldırılar sonucu evi tahrip edilmiş Saudi ailesi bu duruma tipik bir örnektir.

> *2014 yılında İsrail saldırıları sebebiyle harabeye dönen Ash Shuja'iyede yaşayan 56 yaşındaki Fatma Mardi Saudi, sekiz çocuk annesi dul bir hanımdır. Yaşadıkları ev saldırılar sonucu ciddi boyutta tahrip olmuş ve yaşanmaz hale gelmiştir. Fatma Mardi, evi yıkılmış olmasına rağmen saldırılar öncesi evi satın almak için aldığı banka kredisini ödemeye devam etmektedir. Fatma şu an üçü bekâr, biri evli dört oğlu ile birlikte Kamu Çalışmaları ve Konutlandırma Bakanlığı'nın (The Ministry of Public Works and Housing) sağladığı iki prefabrik evde oturmaktadır.*
>
> *Fatma'nın iki erkek kardeşi de saldırılar sonucu evlerini kaybetmiştir. Evleri ağır şekilde tahrip olmasına rağmen maddi sıkıntılardan dolayı kalacak yer bulamamışlar ve saldırılar sebebiyle yaşanmaz hale gelen evlerine geri dönmüşlerdir. Fatma'nın erkek kardeşi olan Abdullah, tahliye sonucu kiraya çıktığını, fakat evin kirasını sadece üç ay ödeyebildiğini belirtmiştir. Gazze'de Fatma'nın ailesi gibi yüzlerce aile bulunmaktadır. Gazze yönetimi bütçesi el verdiği ölçüde bu kişilere yardım etmektedir fakat İsrail'in kara ve deniz ablukası, hükümetin gelirlerine büyük darbe vurguduğu için vatandaşlara yeterli mali destek sağlanamamaktadır. Bu sebeple birçok insan ve aile saldırılar sonucu yıkılan/tahrip olan evlerinde yaşamaya devam etmektedir.*

IDP Savunmasızlığı

10 yıllık uzun bir abluka süreci ve son altı yılda üç insafsız ve hukuk dışı saldırı sonrası Gazze'nin temel altyapısı, hizmet/servis dağıtımı ve savunma mekanizması yerle bir edilmiştir. IDP incelemesi boyunca toplanan verilere dayanarak Gazze'de neredeyse 90.000 Filistinlinin yerinden edilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu rakam, raporu hazırlayan grubun sahada aktif olduğu süre boyunca elde ettiği verilere ait bir rakamıdır ve bu sayılar her geçen gün artmaktadır. Bu durum adeta Gazze'nin gerçeği haline gelmiştir. Bugün Gazze halkı sadece kalacak yer sıkıntısı çekmemektedir, aynı zamanda basit hizmetlere ulaşmada dahi ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Gazzelilerin günlük yaşantısını tehdit eden pek çok olumsuzluk söz konusudur. Özellike İsrail tarafından Gazze'nin yerleşim bölgelerine atılan fakat patlamamış durumdaki top mermilerinin ve bombaların oluşturduğu tehlikelerin yanı sıra kötü hava şartlarına maruz kalmak da insanların yaşantısını oldukça zorlaştırmaktadır. Her aile için ciddi sorun oluşturan bu koşullar sebebiyle yaşanan sıkıntılar, bilhassa saldırılar sonucu evin babasını kaybetmiş aileler, çocuklar ve sakat kalmış kişilerin hayatında daha da yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır.

BM Genel Sekreterliğinin *İşgal edilmiş Filistin Topraklarında İnsan Hakları Durumu* raporunda (Report of the Secretary- General; Human Rights Situation in the Occupied Palestinian Territory) Gazze'nin bu durumu tam olarak şu şekilde ifade edilmektedir: "*Gazze ablukası sivil halkı toplu cezalandırma olarak varlığını sürdürmektedir. İsral, Gazze halkının sivil, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını hiçe sayarak ihlal etmektedir.*"

Bölgeyi işgal ettiği günden itibaren Filistinlilere karşı ağır insan hakları ihlalleri gerçekleştiren İsrail, Gazze ablukası ile birlikte Gazze'de yaşayan halkı toplu cezalandırmaya gitmiştir. Uluslararası hukuka göre, bir bölgede sivil halka yaptırım uygulamak ve toplu cezalandırmaya tabi tutmak hukuk ihlalidir ve insanlık suçudur. Kuruluşundan itibaren yaptığı hukuksuzluklarla dünya gündeminden düşmeyen İsrail, yaptıklarının yaptırımsız ve cezasız kalmasından aldığı cesaretle hak ihlallerine ve katliamlarına

pervasızca devam etmektedir.

Bugün Gazze'de bulunan IDP ailerinin %71'i temel besin kaynaklarına ulaşmada ciddi sıkıntı yaşamaktadır ve bu durum gittikçe kötüleşen bir hal almaktadır. Bu ailelerin yaşadığı bir diğer sorun da ikamet ettikleri yerlerin asgari standartların oldukça altında olmasıdır. Örneğin IDP ailelerin %45'i ikamet ettikleri yerlerde bir odayı üçten fazla kişi ile paylaşmaktadır. %43'ünün ise gıda tüketimi giderek azalmaktadır. IDP ailelerini olumsuz etkileyen diğer bir etken ise hava koşullarıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi ikamet edecek yer bulamayan, bulsa da kirasını ödeyemediğinden dolayı saldırılar sırasında yıkılmış evlerinde yaşamaya devam eden kişi sayısı oldukça fazladır. IDP ailelerin %31'i kaldıkları yerlerin elverişsiz koşullarından dolayı aşırı sıcağa, yağmura veya soğuğa maruz kalmaktadır.

Bugün 1,8 milyon Filistinli Gazze'de kilit altındadır ve dış dünya ile bağlantıları tamamen kopartılmıştır. 1990'dan beri Gazzelilerin Filistin topraklarında yer değiştirmesi ve ülke içerisinde hareket etmesi İsrail tarafından sınırlandırılmış ve bu uygulama Haziran 2007'den itibaren daha da yoğunlaştırılmıştır. Bu durum Gazze halkının yaşantısına büyük bir darbe vurmuştur. 2015 yılında İsrailli yetkililer Filistinlilere verilen çıkış izinlerini arttırmış görünse de bu uygulama çok küçük bir azınlık için geçerli olup sadece hastalar, iş adamları ve uluslararası organizasyonlarda görev alan kişileri kapsamaktadır. Gazze'nin dünyadan soyutlanmış ve açık hava hapishanesine dönüştürülmüş hali, Mısır'da yapılan darbeden sonra Refah Sınır Kapısı'nın kapatılması ile birlikte daha da artmıştır. Gazze'nin dünyaya açılan tek noktası olan Refah Kapısı'nın kapatılması, Gazzelilerin temel itiyaç maddelerine ulaşma konusunda da ciddi sıkıntılar yaşamasına sebep olmaktadır.

Örnek olay: Yerinden edilmişlik ve sakatlık

Dokuz çocuk babası olan 53 yaşındaki Abu Muhammed, 38 kişilik geniş ailesi ile birlikte Beit Hanoun'da yaşamaktadır. Aile 2014'teki İsrail saldırıları sonucu IDP konumuna düşmüştür. Başlangıçta yıkılan evlerine yakın bir yerde geçici bir barınakta yaşayan Abu Muhammed ve ailesi, Mayıs 2015'te Beit Hanoun'da bulunan geçici yerleşim birimlerine (Temporary Displacement Site) taşınabilmiştir. Aile hâlâ bu geçici yerleşim biriminde yaşamaktadır. Suudi Arabistan'ın yeniden yapılandırma adına sağladığı hibeden belirli bir miktar alan Abu Muhammed ailesi, kısa zaman önce evlerinin yeniden inşası sürecine başlamıştır.

Sekiz yaşındayken geçirdiği felç sebebiyle belden aşağısı tutmayan Abu Muhammed ve yine aynı şekilde sol kolundaki felçten ve bacağındaki aksaklıktan dolayı gündelik hayatta büyük sıkıntılar yaşayan eşi, sakatlıklarından ötürü zaten zorluk içindeyken IPD konuma düştükten sonra sıkıntıları daha da artmıştır. Abu Muhammed'in ailesinden birçok kişi İsrail saldırıları sırasında ölmüş, oğullarından biri de başından yaralanmıştır. Aile reisi olarak sakatlığından dolayı ne yıkılan evlerini yeniden inşa etme ne de kaldıkları barınağın şartlarını geliştirme imkânı olan Abu Muhammed'in ve ailesinin hayatı büyük sıkıntı içinde geçmektedir.

IDP anketi verilerine göre 2014 saldırılarında 318 kişi kaybolmuştur. Bunların 225'i erkek, 93'ü kadındır. 402 erkek, 229 kadın toplamda 631 kişi sakatlanmıştır. 1.021 kişi uzun süreli tedaviye ve sağlık hizmetlerine muhtaç durumdadır. Bunların 619'u erkek, 402'si kadındır.

Saldırılar Sonucu Yerlerinden Edilmiş Çocuklar

2014 saldırıları, uzun süredir devam eden ve Gazze halkı üzerinde etkisini şiddetli şekilde hissettiren ablukanın sancılarını daha da arttırmıştır. Bu saldırılar sonucu 2014 yılında 551 çocuk hayatını kaybetmiş, 3.436 çocuk yaralanmış ve çok sayıda çocuk da sakat kalmıştır. 1.500'den fazla çocuk yetim kalırken 27.000 çocuğun evi tamamen yıkılmış, 44.000 çocuk da yerinden edilerek IDP konumuna düşmüştür.

Saldırılara maruz kalan çocuklarda yaşadıkları psikolojik travmalar sonucu birtakım davranış bozuklukları meydana gelmiştir. Gazze'de yaşayan birçok çocuk İsrail tarafından atılan fakat patlamamış halde Gazze topraklarında bulunan top mermileri ve bombaların yol açtığı tehlikelerle karşı karşıyadır. Özellikle İsrail saldırılarına hedef olmuş bölgelerde oyun oynayan çocuklar, fark etmeden ayaklarının altındaki bu türden patlayıcılara basarak can vermekte ya da sakat kalabilmektedir.

Bugün Gazze'de 225.000 çocuğun psikolojik desteğe ve korunmaya ihtiyacı vardır; 33.000'den fazla

çocuk ise bireysel korunmaya muhtaç haldedir.

Sonuç

19 Eylül 2007'de HAMAS yönetimi altındaki Gazze Şeridi'ni düşman bölge ilan eden İsrail, Ocak 2009'da Gazze'yi denizden abluka altına alarak bu tarihten itibaren Gazze Şeridi'nde yaşayanlara topyekûn bir cezalandırma uygulamaya başlamıştır. Özellikle bu tarihren sonra her türlü hukuksuzluğa maruz kalan Gazze halkı, 2014 yılındaki İsrail saldırısı ile birlikte ablukaya alındığı tarihten itibaren en büyük acılarından birini yaşamıştır. Deniz ablukasının yanı sıra buradaki bölgeye hukuk dışı sistematik saldırılar düzenleyen İsrail, Gazze Şeridi'nde birçok insanın yerinden edilmesine neden olmuştur. Bugün 1,8 milyon insanın kuşatma altında yaşadığı Gazze'de 90.000 kişi yerinden edilmiş konumdadır. Saldırılar sonucu bölgede yer değiştiren insanların sayısı da her geçen gün artmaktadır. Bir kez yer değiştirenler, devam eden saldırılar sebebiyle tekrar yerinden olabilmekte ve yaşamak için başka yer arayışına girmektedir. Öte yandan başka bir yere gitmeye maddi durumu el vermeyen insanlar ise saldırılarda harap olmuş evlerinde yaşamaya devam etmektedir. Bügün Gazze halkının yıllardır süren mağduriyeti ve haklı davası karşısında birkaç devlet ve STK dışında hiçbir aktör işgal devleti İsrail'e karşı net bir tavır sergilememektedir.

[1] *Internally Displaced Persons/IDPs: Ülkesinde yerinden edilmiş kişi olarak Türkçeye çevrilmektedir. IDP kavramı için uluslararası hukukta üzerinde uzlaşılan yasal bir tanım yoktur. Bununla birlikte, "ülkesinde yerinden edilmiş kişiler"; Nisan 1998'de BM İnsan Hakları Komisyonu'na sunulan Ülkesinde Yerlerinden Edilmiş Kişilere İlişkin Kılavuz İlkeleri'nin giriş bölümünde; zorla ya da zorunda kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet hareketlerinin, insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için, uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişiler veya kişi grupları olarak tanımlanmıştır.*